

TAJEMNÉ SLOVO PIGEONGRAM

Asi se už nikdy nedozvíme, kdo si v šerém dávnověku první povímal zvláštní vlastnosti určité skupiny holubů - orientovat se v neznámém prostředí, ve dne i v noci, a na základě vrozeného navigačního smyslu se i na značnou vzdálenost neomylně vrátit domů. Nevíme také, kdo první využil této schopnosti holubů k přepravě zpráv ani kdo k tomuto účelu začal jako první s jejich systematickým chovem. Víme vlastně jen, že pošta přepravovaná holuby je známa už dva a půl tisíce let. Ve skutečnosti holubi přepravovali nejspíš i mnohem dříve, ale první písemné zprávy o tom se zachovaly až z roku 530 před naším letopočtem. V průběhu doby holubi přepravovali především zprávy vojenské, ale i aktuální informace z politického dění, ekonomiky, obchodu a třeba i sportu (např. jména vítězů starověkých olympijských her). Některé státy byly v jistých dobách přímo spravovány pomocí pokynů přepravovaných holubů poštou (např. starověký Egypt či středověká Sýrie). Zejména v překonávání vzdáleností neprostoplyšným terénem byli holubi nenahraditelní, literatura například uvádí, že ve starověku uletěli vzdálenost mezi Babylonem a Aleppem za 38 hodin, zatímco nejlepším běžcům tato trať trvala nejméně 4 týdny. V Orientu byla v polovině 13. století poštovní přeprava pomocí holubů umožněna i pro soukromé účely, a to za stanovený poplatek. V Evropě se poštovní holuby ve větší míře začalo používat až koncem 16. století a využívání byli vlastně až do poloviny století našeho. I když v současnosti jsou původně nezastupitelné vlastnosti poštovních holubů dávno nahrazeny moderní spojovou a telekomunikační technikou, přece si poštovní holubi zachovávají oblibu mnoha chovatelů (těch u nás bylo v polovině 80. let registrováno více než deset tisíc).

Poštovní holubi přepravují zprávy uložené do přepravního (depešního) pouzdra, které je upevněné kroužkem k jejich noze. Je samozřejmé, že přepravované zásilky musí být lehké a skladné, a tak se obvykle jedná o proužek tenkého papíru, opakovaně složený do tvaru malé ruličky. Filatelisté, vyhledávající do svých sbírek celistvosti co nejlepší jakosti, by z holubích depeší byli nejspíš zklamáni. Obvykle požívaný mimořádně tenký a lehký papír po tomto vícenásobném složení a opětovném rozbalení po příletu holuba totiž na rozdíl od standardních poštou přepravených celistvostí vypadá doslova ja-

ko silně zmačkaný kousek papíru, nadto občas s různými skvrnami od umazaných rukou chovatele, který s ním manipuloval. Přesto jsou depeše přepravované poštovními holuby samozřejmě součástí filatelie, a to nejen té zabývající se poštovní přepravou v dávných dobách, ale i té orientující se na období bezmála současné.

Mnozí naši sběratelé ani nevědí, že speciálně pro přepravu poštovními holuby vydala československá pošta v šedesátých letech hned dvě oficiální celiny - holubogramy, neboli pigeongramy (čti: pižongramy). První z nich vyšla v roce 1962 ke slavnostnímu zahájení Světové výstavy poštovních známek PRAGA 1962 (Pof. č. CPH 1, náklad 2.100 ks), druhá pak o čtyři roky později u příležitosti Slavnosti míru a družby v Brně (Pof. č. CHP 2, náklad 10.000 ks).

V roce 1968 nechal KF 06-16 v Brně na úřední aerogramy 1,20 Kčs Volavka zhotovit přitisk Pigeongram v červené a modré barvě (náklad po 5.000 ks) a také v barvě žluté (náklad pouhých 50 kusů). Pro přitisky byly použity dvě různé varianty aerogramu - s tečkami nad nápisem Odesílatel - Expéditeur a bez těchto teček (viz obr.). Po provedení přitisku byly aerogramy oříznuty na formát pigeongramu. Standardně se vyskytují varianty s tečkami (modrý i červený) a modrá varianta bez teček. Červený pigeongram bez teček je vzácný, žlutý pigeongram s tečkami i bez teček byl doposud prakticky nedostupný (nevím o tom, že by byl někdy veřejně nabízen - s výjimkou dnešní nabídky zásilkové služby POFIS).

Na rozdíl od obvyklých depeší přepravovaných poštovními holuby je naproti většina použitých pigeongramů v dobré jakosti - filatelisté si prostě pohladili citlivě zacházení při jejich přepravě.

Pigeongramy jsou malou, ale velmi zajímavou kapitolkou z oblasti československých celin. Jak jsme si ukázali, jejich kompletní soubor sestává z pouhých pěti exemplářů (CHP č. 1 a 2 a dále pigeongram z roku 1968 v barvě modré, červené a žluté), soubor specializovaný jich pak obsahuje o tři více (poslední tři uvedené s rozlišením variant s tečkami a bez teček). Tento malý počet je dobrým předpokladem pro sestavení jejich kompletního souboru.

FRANTIŠEK BENEŠ

LITERATURA:

Zajímavosti o chovu poštovních holubů. Český svaz chovatelů, Praha 1983.
Šilhán, Tomáš: Československé letecké celiny, I. díl. Svaz českých filatelistů, Praha 1988.

